

Цетиње, 18. марта.

Говорити о правди и моралу у великоме животу држава значи излагати се подсмјеху. О томе говоре још само безазлени људи, људи природе и чеднога патријархалног живота. У политици је правда у служби силе. Ако јој је господар добар, и њојзи је добро; ако ли је зао, јао њој.

У овоме великом спору, који се ишчаурио из насилне анексије Босне и Херцеговине, о правди и моралу не може ни спомена бити. Што би сте више у њих вјеровали, све би већи простак били; што озбиљнији, све то већу комику представљали би сте.

У овоме питању загосподарила је чисто сила. Што она хоће и докле може, то је сад право. Правда је у гажењу једнога међународног уговора; правда је заробити туђе земље и народе; правда је одрицати националне и крвне везе једнога и истога народа. Књаз Биллов излази у Рајхстагу њемачком и каже, да је у аустро-српском спору правда на страни Аустро-Угарске. Чудо би и било кад би била на страни слабијега. Јачи увијек има право. У овоме случају не само јачи, него и онај који је у исто доба извршио и насилје. Нама се одриче и само право на саучешће према судбини заробљене браће у Босни и Херцеговини. Преступ је ако пожелимо његово ослобођење и сједињење с нама, с њиховом слободном браћом. Нарушење је туђега права ако не дамо своје. Одриче нам се право на сам живот. Ми нијесмо више господари ни свога рођеног огњишта, ни своје сопствене главе. И на то полаже право освојач. Пријети, ако се не одречемо браће, да ће и нас заробити. И све на основу права. Неће бесправно да нам каже ни „потамо се“.

Русија, Француска, Енглеска и Италија друкчије су схватиле ствари, али им није до кавге. Повлаче се за љубав мира, и зато се њихово схватање губи. Од златне валуте спало је на сребрну, а сад је већ и никлену вриједност изгубило. Аустрија и Њемачка пријетесилом, и зато њихово вриједи, ма колико апсурдно било.

Пријатељски расположене нам силе хоће мир, и жртвују све. Спор се рјешава у корист Аустро-Угарске, која пријети ратом. Мало што је изнијела из куће што је најдрагоценије, него пријети да ће и саму кућу запалити ако јој се отимачина не огласи као право. Мирољубиве силе нашле су да им се ваља поклонити. И поклонили су се. Сад су навалиле на мале српске државице да се и оне измире са судбином. Између сер Едварда Греја и Ерентала углављена је формула, како да се Србија измири са на-

силно створеним стањем. Треба да призна свршени чин и да се свечано одрече сваких права на српске земље и на народ у Босни и Херцеговини. Ставила нас је хумана Европа између двије смрти, па да бирамо: воља ли нам је умријети у миру, или у рату, без крви или у крви. Ако пристанемо на формулу, умријећемо лакше и не на пречац; ако ли не пристанемо, Аустро-Угарска ће нам огласити рат и онда рачунају да ћемо умријети брже и међу локвама јуначке крви.

О томе се данас рјешава. Кад ово пишемо ми не знамо како ће то ријешење гласити, али гласило ма како, осјећаји српскога народа тиме неће се ни мало промијенити, његове жеље неће ни за длаку постати мање, а циљеви ни за длаку једне сијенке скривенији.

Ми се можемо покорити, али не и измирити. Луд ко би вјеровао. Никада се један народ не може одрећи себе; никада ишчерчени не може заборавити крвника и нож; никада се жеље не могу угушити, ни народни идеали искоријенити. То може тражити само силник у наступу безумља. Он тражити може, али народ, који то треба да испуни, испунити не може.

Не може, јер му не да сам силник; не може, јер он не мисли зауставити се на оное, што је приграбио. Он хоће даље, а на путу смо му ми. Ми знамо шта нам предстоји, зато се морамо код свакога његовог помицаја противити и бити спремни и за чаперке се хватати с њим. То је онда трвење, стално трвење, а то је предигра главне борбе. Ако се нећемо борити сад, мораћемо доцније. Наглашујемо то: **мораћемо**. Не зависи од нас, него од онога, који је закорачио на Балканско Полуострво и хоће даље. Он тражи да се на свагда одречемо браће и права на Босну и Херцеговину, али он се нама не зариче, да ће на сва времена оставити Балкан на миру. Ми не смијемо имати братства, он смије везивати српске земље тешким синцирима за себе.

Тако диктује данас сила. А сила је једино право, које данас царује. Царује сила, која се издигла до безумља и прописује формуле, која се маша да обузда и саму природу. Тражи да у нама нестану наде, да нестану жеље, да ишчезну идеали, да се сарани братство, да нестане Србинства. И то све да здјенемо у формулу, да потпишемо и да принесемо силницима у Бечу.

Да на свијету није било и веће силе, веће обијести и грознијега безумља, готово да очајавамо. Али кад помислимо, да је све било и да је све прошло, уздамо се да ће и ово бити и проћи.

То је неминован закон природин.

Више но јасно

Како јављају њемачким листовима из Цариграда, Турска креће резерве из Мале Азије за Новопазарски Санџак. То је противу Србије и Црне Горе. И ако ми ни знака од себе нијесмо дали да рефлектујемо на Санџак, Турци ипак налазе да им га ваља причувати, и то нарочито од нас.

Мало нас тиме изненађују, али кад се сетимо зашто то чине, изненађење то ишчезава и премјешта се на другу адресу.

То је плод несусталих аустро-угарских интрига. Од самога почетка кризе аустро-угарска штампа стално је износила неистине противу Србије и Црне Горе у погледу Санџака. Ко би се подухватио да их прикупи и изређа, имао би да савлада добар посао и једва ли би успио да их изређа. Што је чинила штампа, то и њена дипломатија.

Турска, која није могла бити необавијештена о нашим намјерама, није нашла разлога да се на те интриге озбиљно осврће. Није јој било немогуће да увиди, да на границама Санџака с једне и друге стране нема ни једнога српскога, ни црногорскога војника, и да се ту с наше стране никакве припреме нијесу чиниле и не чине. И сам обичан разум казује, да, док се двије мале државе боче с једном великом државом због Босне и Херцеговине, као што је Аустро-Угарска, нико паметан неће тражити кавге и с другом такођер моћном царевином, као што је Турска. Али и ако је то за свакога ко маркар и за једно кандило памети има у глави јасно, није хтјело бити јасно за аустро-угарске интриганте, и они су своје измислице продужили даље.

Нијесу опет успјели. Али уметнуло се нешто што је Турску просто нагнало да се баци у трошак и да нагомилава војску у Санџак. То је интрига аустро-угарске дипломатије. И још више него интрига; то је пријетња, то је пресија, коју је Беч учинио на Порту. Како сами аустро-угарски листови признају, маркграф Палавићини затражио је од Порте, да или сама брани Санџак, или ће то учинити Аустро-Угарска, старацији се за безбједност Босне и Херцеговине.

Та пријетња имала је дјјства и Турска је почела кретати трупе за Санџак, па чак и резерве из Мале Азије.

Да су то донијели други листови, а не аустро-угарски, па одозго још и они, чије су везе са бечким Балплацом ноторичне, не би смо вјеровали. Сматрали би смо да је и то интрига. Али сад немамо куд, осим ако су ти листови у манији за измишљањем једанпут слагали и себе. У Цариграду ће то најбоље знати.

Ако је то, као што изгледа, истина, онда је то једна значајна чињеница. Она отвара очи и политичком слијепцу, који иначе ништа не види. Турцима мора бити јасно, да Аустро-Угарска не мисли скидати очију с њих докле су год у Европи. Под изговором да ми кибицујемо на Санџак, она са свим ставља Турску под своје таторство

и мијеша се у њена унутрашња питања. Јер питање, хоће ли се Санџак бранити или неће, чисто је турско унутрашње питање, као и то, како ће га, кад и са колико снаге бранити. Така дрскост, показана према њој од стране Италије или Србије, била би повод најопаснијим заплетима. Тако исто да је она то захтјевала од Русије или Француске. Према Турској допустила је себи то за то, што се у Цариграду те имподерабилије (немерљивости) не цијене колико вриједе и према томе какве пошљедице у будућности могу донијети. То ништа друго није до капара да се и у будуће зеповиједно учите у унутрашња питања Турске. Њена штампа може сваки час измишљати неистине на адресу Србије и Црне Горе, а у погледу Санџака, и Турска ће сваки пут морати о својој трошци кретати војску да га бајаги брани, па и онда, кад је увјерена да никаква опасност с наше стране не пријети. А Аустро-Угарска ослањаће се на ту измислицу зато, да би нашла повода да га сама брани и „као извор сталне опасности по њен посјед“ (Босну и Херцеговину), најзад и задржи.

Зар никога у Цариграду толико окатог нема да то увиди? А све то биће пошљедица ове погодбе односно Босне и Херцеговине и овога попуштања напрема захтјеву Палавићинијевом. То је требало одмах — не одбити, него просто сиктерисати.

Требало је рећи, да су турски државници довољно паметни да и сами увиде, одакле опасност пријети, а Турска довољно снажна да сама брани своје земље. Ово што је сад учињено увод је у даља мијешања Аустро-Угарске монархије у турске послове. По оное се види и какве ће природе бити та даља мијешања њена. Зар треба сад доказивати и у коме циљу ће све то да буде?

Нама пак ово је један доказ више да нас Аустро-Угарска обухвата са свих страна и стеже. У ком циљу, и то је јасно. Не да нам да живимо. Душу нам на памук сише. Отворено нам показује да иде на то, да нас коначно придави. Уједно то је и доказ више са колико нас рафинерије изазива, а са колико перфидије представља као нарушиоце мира, а себе као сушти њивот мира Божијега. Отимачка држава па отимачки и ради, и ми прије а последице морамо примити очајну борбу с њом. Пошљедице предаје Босне и Херцеговине осјећамо већ сви, и осјетићемо још више у будућности. Турска ће изгубити не мање од нас. Да је којом срећом пристала, да се улез заједничком снагом тјера из Босне и Херцеговине — за шта у осталом и сад није касно, ако би погодба у парламенту пропала — Аустро-Угарска би данас у друге карабице дувала. Не би охоло диктирала да креће војску у Санџак, да га од нас брани, нити би пријетила да ће га бранити сама, заузевши га поново.

Сад је више но јасно, шта Аустро-Угарска хоће и куда смјера. Ојачана Босном и Херцеговином, а потпомогнута Њемачком, од сада ће се још мање церемонити са својим Drang-ом. Колико се тај Drang тиче нас, толико и Турске.

Једна надувана афера

Још један доказ више каквим се сред- ствима непријатељска штампа служи! Још један примјер аустриског извртања истине!

Аустриски листави узбунили су свијет својим писањем о догађају, који се ових дана збио код Малог Сокола, неверно га износећи и представљајући нас као дивљаке.

Ступци њиховијех листова препуни су вијестима, у којима се износи како су наше чете пријешле преко границе на аустриско земљиште, те напали на аустриску патролу и двојицу аустриских војника скубили и силом одвели на наше земљиште. Због тога су аустриски листови постали толико галантни, да нам безобзирно дијеле такве епитете, какви се не би примјенили ни на саме дивљаке.

Што се они због овога догађаја жес- те, нама је потпуно разумљиво и јасно, јер је цио овај догађај такав, да су у потпуном разлогу што се нервирају, али је неразумљиво што на нас бацају кри- вину и што се толико заборављају, да нама управљају оне издашне епитете које припадају њиховијем војним старјешина- ма, који су цијелу ову ствар изазвали, а од које су аустриски листови читаву а- феру надували.

У догађају, који се збио код Малог Сокола на нашој страни, до нас нема ни мало кривике; напротив: она је на њи- новој страни.

Изложићемо цио догађај, па да се види ко је у праву, као год и то каквим се средствима они служе противу нас и како извршу истину.

Наша погранична стража прошле не- дјеље опазила је код Малог Сокола ау- стриску патролу, коју је предводио један официр, дубоко у нашој граници. Ау- стриска патрола од десет војника и јед- ног официра била је зашла преко хиља- ду метара на нашу страну. Наша погра- нична стража, која се састојала из че- творце војника, којима се придружио и један наш ненаоружан сељак, стојећи на сто метара од аустриске патроле, пови- кала је: „У име закона стој!“ Аустриска патрола; у мјесто да застане и да се по- корни овој наредби, дала се у бјегство, коме је предњачио сам официр. Опалив за њима неколико метака у ваздух, наша је стража потрчала за њима и на нашој граници ухватила двојицу аустриских вој- ника, а на путу је нашла капу официре- ву, која му је при бјегању пала.

Док се о свему овоме на Цетињу још није ништа знало, овдашњи аустро-угар- ски посланик барон Кун, предао је у ми- нистарству спољашњих послова протест, у коме је изнио како је наша погранич- на стража повредила аустриску границу, напала аустриску патролу у близини Веље Троице, пуцала на њих, официру капу куршумом пробила и двојицу војника у- хватила!

Како, као што истакосмо, о томе на Цетињу није било ништа познато, те је, преко министарства војног и унутрашњих дјела, наређено одмах у Бар војној ко- манди и обласној управи, да прате из- вјештаје о овом догађају, на што су до- шли извјештаји, који представљају ствар онако како је ми износимо, а који се ни мало не слажу са оним што се од стра- не аустриске износи.

Када су ухваћени аустриски војници спроведени на Цетиње, министарство спољних послова изразило је жељу аустриском посланству да се оба ухва- ћена војника саслушају у присуству јед- ног изасланика посланства како би се увјерило ко је у праву.

Посланство аустриско је изаслало сво- га чиновника Јурковића, те су оба ухва- ћена војника саслушани у присуству ње- гову и том су приликом потврдили, да су они, аустриски војници, збиља дубо- ко пријешли нашу границу, да их је за- оставила наша стража, да су их гонили кад су се дали у бјег и нијесу по на- редби стали, да су наши за њима у ваз- дух пуцали и т. д. Све је то, рекоше, било на црногорској граници. Када је пак прегледана нађена официрска капа, утврђено је, да је читава и да је зрно није ни окрзнуло, а још мање да је про- бушило.

Када је све ово утврђено, наша је вла- да изјавила да од аустриског посланства чека одговор да ли признаје да је овај по- гранични инцидент овим завршен или не, пошто би у противном случају тражила мјешовиту комисију, која би на лицу мјеста ово утврдила, те су у ту сврху у- хваћени војници и даље задржани.

О томе је влада издала и званичан комунике.

И крај оваквог стања ипак се у аустри- ској штампи диже безобзирна вика на нас и смјело се изврће цијела ствар, тако јасна и чиста! То нека је још један до- каз више о моралу њихову!

Шта ће бити?

Ситуација је још једнако нејасна и неодређена. Вијести, које стижу, нијесу довољне да унесу што више свјетлости у спорно питање, него, напротив, нејасност још више поја- чавају.

На међународном политичком хоризонту је још тамно. Бори се између дана и ноћи. Тмасти обла- ци се гомилају. Хоће ли синнути лијепо јасно сунце, или ће се из густих облака просути дажд и за- грмјети, још се не зна.

Међу силама се осјећа ујурба- ност. Ради се живо, грозничаво и хитро. Какви ће резултати овога рада бити, тешко је још сад рећи, али ће најскорије вријеме показати.

Једно је само извјесно у цијелој овој ствари и овом грозном заплет- ту, да српска ствар не стоји онако како би требала да стоји праведна и чиста ствар. Не стоји зато што ми сами нијесмо толико снажни и од утицаја, да јој важности при- бавимо ма и силом, као што то Аустрија чини, а ни једна од сила се не жели толико ангажовати за нас, да стави на коцку саму себе и да доведе себе у непријатан по- ложај.

Аустрија је још упорна. Упорство њено и учинило је, да смо ми у овој неравној борби већ почели да осјећамо пошљедице тежња вели- кијех сила за одржање мира.

До сада смо ми имали посла са Аустријом готово непосредно, те смо ставили велике силе између нас како би оне водиле преговоре са Аустријом у име наше. Сада су и ти односи у неколико измјењени. У мјесто велике силе да буду наш мандатор, оне су постале мандатор- Аустрије. Воде се преговори између великијех сила и Аустро-Угарске, те ће се послје нама изнијети ре- султат тих преговора и закључака њиховијех.

Цијела је ствар стала око упор- ства Аустро-Угарске. Хоће ли она и на даље бити упорна као до сада, или ће попустити, показаће резул- тати ових преговора, који се нај- живље сада воде. Ако великим си- лама буде бар у неколико и до нас, те не буду сву своју пажњу покла- њали искључиво својој тежњи за одржавање мира — јер смо увје- рења да се може радити у корист наше ствари, а то да не буде на ште- ту општега мира — ми овим ис- ходом ипак можемо бити задовољ- ни. Од тога ће зависити и даљи развој ствари, од тога ће завис- ити све.

Најзад Европа треба да буде у- јерена и у то, да смо ми до сада много пута у искушење стављани, па се ипак нијесмо огријешили о њене мирољубиве тежње, али да ипак не може бити искључена мо- гућност, да будемо принуђени да учинимо оно, од чега она највише преза. Ако се већ до тога буде до- шло, нека буде увјерена да ми то нећемо учинити добре воље, него зато што смо на то нагнани. те зато би Европа требала да и о томе води рачуна и да се не пашти само око Аустрије, бринући за њено распо- ложење, него да и ми можемо учинити оно чиме је Аустрија нај- више застрашава.

Ако ико ми смо довољно у овим тешким приликама дали доказа о нашој мирољубивости и тежњи да се овај спор легалним путем сврши, али и крај свега тога нас не тре- ба доводити у искушење.

Ако ико ми смо довољно у овим тешким приликама дали доказа о нашој мирољубивости и тежњи да се овај спор легалним путем сврши, али и крај свега тога нас не тре- ба доводити у искушење.

Рат или мир

Српско-аустриски сукоб налази се на прелому. Одлучује се о томе хоће ли се он мирним путем окончати, или ће се наставити оружаном руком. Излаз из са- дање ситуације још није познат. Он ће

завистити како од заинтересованих стра- на, тако и од великих сила. Аустрија од својих захтјева не попустила ништа. На- против, она их с дана у дан све више проширује и разрађује. Док се у први мах задовољавала да прихватимо анек- сију као свршени чин, прелазећи преко захтјева српских, дотле сада најенергич- није тражи не само да примимо анексију, не само да одустанемо од својих захтје- ва, него да јој дајемо и нечесову сатис- факцију. Најновије вијести гласе, да Ау- стрија тражи још и то, да јој дамо га- рантије о своме мирољубивом држању. Какве су то гаранције тачно се не зна, али излази на то, да Аустрија неће само да се задовољи изјавом српске мирољубивости, него је нагони и на обавезе, ко- јима би их утврдила.

Ситуација је још замршена и исход цијеле ствари не може се лако предвид- јети. Modus procedendi је још под знаком питања.

Ситуација

О садашњој ситуацији министар спољ- них послова у Србији др. Милован Ми- лановић изразио се овако:

„Ситуација је деликатна и заплетена, али се ја, можда као велики оптимиста, надам мирном свршетку. Криза ће се свршити онако како то желе велике силе, које су ствар узеле у своје руке, да се нађе некаква формула измирења. Мини- јесмо склонни да изазивамо рат, али оно што смо до сада учинили сасвим је де- фанзивног карактера.

Ми чекамо да о нашој судбини одлу- че велике силе. Ако ће њихово ријешење бити бар донекле праведно, те неће уг- лед српске државе компромитовати, ми ћемо нашим попуштањем за сада сласти критичну ситуацију Европе.“

Други је један српски политичар из- разио овако:

„Код нас се сада могу узети у обзир два питања: питање мира и питање срп- ско. Питање мира могло би се ријешити и дипломатским путем, али питање срп- ско може се ријешити само ратом, био он сада или послје.“

Први успјех дипломатије т. ј. мир, сва- како ће бити присиљена да потпише срп- ска влада. Српски га народ никада пот- писати неће. Европска дипломатија стал- но се служи привременим мјерама, али никада једна таква привремена мјера ди- плوماتска неће бити фаталнија од ове, којом се сада ријешава балканска криза. То ће се осветити цијелој Европи.“

Пожртвовање Србије

Један одличан политичар у Србији о- вако се изразио о ситуацији:

„Наглашено је да ће велике силе упу- тити Србији ноту. На њу се и очекује, Србија ће се одазвати захтјеву великијех сила и даће нови доказ о својој миро- љубивости. Она ће се жртвовати за ци- јелу Европу. Она ће бити прва, која ће под критичком сињу у интересу мира, своје неупотребљено оружје оставити у страну. Ако великим силама подноси част да на своју душу узму српски народ и да по Србе неповољно ријеше питање Босне и Херцеговине, свакоме ће бити јасно, да велике силе нијесу испуниле дужност савјесних судија у томе живот- ном питању Србије.

Ми ћемо мирно сачекати ноту великих сила и задовољићемо се њоме у колико је то могуће с обзиром на чување угле- да и достојанства српског. Ми ћемо мир- но сачекати и даљи развој догађаја.

Надамо се, да ће краљевска влада у- мјети извести земљу из ових прилика неокрњена угледа и да ће очувати до- стојанство, као и да ће знати заштитити националне интересе.“

Русија признаје анексију

Пошљедње вијести из Петрограда по- тврђују вијест, да је цар овластито ми- нистра Извољског да призна анексију Босне и Херцеговине прије него се са- стане конференција.

О томе из Берлина јављају ово: Извољски је извјестио њемачког по- сланика у Петрограду, да је спреман да призна анексију као свршену чињеницу и то тако, да о томе конференција нема шта да одлучује, него би је само сигна- тарне власти регистрале. На овакво ријешење пристаје и Аустрија, те ће тако босанско питање мирним путем да се ријешити. Овдашњи дипломатски кругови држе, да послје свега овог неће бити тешко да силе принуде Србију на разо- ружање и то у таквој форми, која ће о- могућити да Србија на поновну аустри- ску ноту одговори повољно. Ушљед тога се сматра стање много повољније.

Благослов великих сила

Руска нота, као што се јавља из Беча, садржи и приједлог на који начин да се призна анексија од страних сила. Тај се приједлог састоји у овоме: Аустро-Угар- ска је са Турском склопила уговор о

анексији Босне и Херцеговине, те би требала аустро-угарска влада о томе да изјави све велике силе, којима би се уједно обратила и за признање анексије.

Овај корак Русија предлаже на основу лондонског записника од 1871. год., по коме се међународни уговори могу про- мијенити само дозволом сигнатарних власти.

У руској ноти наглашено је, да је ру- ска влада приправна признати анексију ако би Аустрија овако поступила.

Извјештај о ситуацији

Budapester Korrespondenz“ доноси овај службени комунике:

„Може се констатовати, да се мало побољшао општи положај. Потврђује се, да је руски министар спољних послова Извољски изјавио, да ће Русија призна- ти анексију Босне и Херцеговине, но било би нужно, да и остале силе шљедују овом примјеру. То ће несумњиво врло повољно утицати на Србију. Што се тиче енглеског приједлога још једна- ко се воде преговори о новој форми, која се до сада још није могла пронаћи.

Аустро-Угарска причекаће још кратко вријеме да би се омогућило да се пре- говори повољно сврше; у противном ће случају монархија на своју руку преду- зети кораке. На тај начин је поново од- ложен рок предаје аустриске ноте Ср- бији. И ако се може утврдити, да се у пошљедње вријеме побољшао донекле спољашњи положај, ипак би превелики оптизам био неумјесан.“

Конфликт са Србијом

Ако је вјеровати гласовима што стижу из Беча, у Аустрији влада мишљење да до рата неће доћи и да су сви изгледи да ће се аустро-српски спор мирним пу- тем ријешити.

О томе из Беча јављају ово:

У добро обавијештеним политичким круговима тврди се, да су претјеране све вијести, као да је рат са Србијом неиз- бјеган. Овдје се још једнако гаји нада, да ће велике силе спријечити оружани сукоб.

Хроника

Аустријанци о нашим четима — Још нешто ново! — Провала у Санџак

Аустријанци о нашим четима. У Бечу се зна чак и за нечесове наше комитетске чете, ма да ми смртни овамо о томе ни појма немамо. Па није само то. Они зна- ју и колико тих наших чета има. Избра- јали су их: има 36 чета. Како им је више стало да броје пушке, то су сви набраја- ли равно 940, што би значило, да толи- ко и четника има. А како се већ коми- тетске чете ни замислити не могу без бомба, то су у Бечу прорачунали да те наше тобожње чете имају и 770 бомба! Оволико проицавости не треба се ни мало чудити, кад они знају и за оно што нико код нас не зна и кад виде чак и оно што нико није видјео, јасно је што су овако информисани и о нашим коми- тетским четима, о којима ми ништа не знамо из простог разлога што нијесмо толико проицави као наши сусједи и немамо ту особину да нам машта буде јача од вида и што се неистина налази у посједовању њихову.

Још нешто ново! Из Беча добијамо још једну новост, која се ни мало не разликује од осталих новитета што их лиферује Беч, те се с правом сматра као њихов специјалитет, јер су у томе нови- нарском жанру ненадмашни. То је саоп- штење, да је мобилизација црногорске војске, пошто је аустриска ескадра на- пустила Спич, обустављена. Само треба да знамо када је та мобилизација наше војске била и наређивана. Угницај проље- њег сунца већ се почео да осјећа код наших сусједа, те нас стање здравље њи- хових новинара још може бацити у брину!

Провала у Санџак. Новопазарски Сан- џак је јако задео за око аустриској штампи и изгледа да она не може од њега очи да одвоји и да тренут не мис- ли о њему. Лијепа дани у Арнуецу про- љоше! Њих нема више. Ни изгледа ни- каквих нема да ће се вратити. И кад је стварност тако далеко, а онда бар при- јатно уљуљушкивање у сновима о лије- пој прошлости нека је бар ту! Само што из тих снова час по избија и буцање. Што се толико аустриска штампа брине о Н. Санџаку и што час по потрза пи- тање о упаду и провали српских чета? И Црна Гора и Србија дали су довољно доказа да немају никаквих намјера о упа- ду у Новопазарски Санџак. И они на Порти, који су позвани да се брину о Санџаку, изјавили су да вјерују у искре- ност чистих намјера српских држава. Па кад они не презају од тих уображених упада, зашто то толико тишти оне у Бечу? Да није то оно: не казује бака сан како јој се снило, него како је по- њу мило?“

Српство

Српске војводе осуђене. У Велесу је суд осудио српске војводе Василија Трбића и Јована Бабуњског тобоже да су чинили насиља над Бугарима. Трбић је осуђен мјесец дана, а Бабуњски 20 дана затвора. Како су обоје невини, то су се жалили противу ове неправде осуде, тражећи да невини не страдају.

Срби у Америци. У Америци, у Сан Франциску, покренут је још један српски лист. Зове се „Српски Гласник“. И ако исповједамо да наш народ у Америци има више листова него што треба, јер би боље било да има мање, али што боље листове, нарочито из обзира што наш народ у западном дијелу С. А. Држава нема свог листа и што су сви изгледи да ће „С. Гласник“ бити на здравој основи и одговарати својој тешкој дужности много боље него други, то га и препоручујемо.

И власти се служе ћирилицом. Док се на све стране службено прогони ћирилица и док се забрањује по Хрватској, Славонији и Далмацији да се њоме Срби служе, докле су војне власти баш ових дана упутиле ћирилицом позиве на све Србе, позивајући их да се одазову својој војној обавези. Кад треба увлачити Србе у братоубилачки рат и када их, за љубав Германштине, треба изводити на кланицу, онда и власти парадире са ћирилицом, служећи се њоме, а када треба гонити те исте Србе, онда их због те исте ћирилице оптужују! Дивота!

Постигнут споразум. Између српске народне организације у Скопљу и српског клуба у Куманову био је неспоразум, те се и до отворених сукоба долазило, али је тај неспоразум отклоњен и српски клуб у Куманову приступио је српској народној организацији. Лијепо је урадио српски клуб, те је ово његово пожртвовање за сваку похвалу, али ће још љепше урадити српска организација ако стане на пут и котерији. О будућности српског народа у отоманској империји нека води бригу и прву ријеч сам народ, а не којекваки платежници!

Словенство

Франковачке легије. Како кога дана све се више испољава да франковачке легије нијесу образоване ради евентуалног сукоба аустро-српског, него зато да по загребачким улицама премлађује све оно, што не запристаје за њима и што се не клања њиховом златном телету — Франку. Ова привилегована разбојничка руља силне зулуме чини и никоме зато не одговара, пошто ужива нарочито повјећење и заштиту самих власти. Од њих је сав честити и поштени свијет у великој страву, јер се показало, да им власти иду на руку да раде шта хоће, па чак и да убијају, али зато да не одговарају пред законом. То је дало повода др. Милу Старчевићу председнику Старчевићеве странке, да путем јавности управни отворено писмо хрватском бану Рауху и да протестује противу ових привилегованих зулума, тражећи да власти ову разбојничку банду подвргну закону, чинећи самог Рауха одговорним за ово све.

ПОДЛИСТАК

А. Балдаћи:

Први Божић у аустриској Босни и Херцеговини (из ревије L'Italia all'Estero) (2)

Узнос се лаворике, које депутације Босне и Херцеговине беру својим честим походима у Бечу, где иду да поздраве Ђесара, коме изјављују захвалност и радост за анексију, те дају повода листовима да пишу химне и хвале у част владе „угледне и либералне.“ Није тешко разумјети да та кампања, плаћена слано новцем сиромашних сељака и чобана урођеника, не показује друго, онима који имају јасне погледе у балканским догађајима, већ да су Босна и Херцеговина двије заробљене земље, опасане жељезом средњег вијека, притиснуте морем читаве војске оштрих бајонета и многобројних жандарских патрола и војницима који су упућени на то, да достављају властима све и најмање истине. Данас у двијема покрајинама нема мање од шездесет хиљада*) војника под оружјем, који су спреми да се и утроструче у двадесет четира сата правим војскама које кантонирају у Далмацији, Хрватској и Славонији. У Босни и Херцеговини влада у истини на тај начин мир и тишина. Ко може рећи да те трупе нијесу довољне над и око једне земље од 51.000 километара тек простора и једног становништва од 200.000? А ко рачуна на друга средства,

Жељезничка несрећа. На жељезничкој прузи између Загреб и С. Ријеке догодила се велика несрећа. Мјешовити воз, који је пошао из Јосипдола за Карловац, силазећи низ стрмину отиснуо се, те га нијесу могли зауставити, јер је жељезо, које спаје све вагоне, пукло. Ушљед тога је један вагон искочио из шина, а за њим и остали таквом силом, да су се вагони раздробили. Међу вагонима овим налазила су се и два путничка, те су шест путника остали на мјесто мртви, а остали су тешко рањени. На овој прузи се врло често дешавају несреће.

Гласови поводом анексије Херцеговачка депутација

Херцеговачка депутација, у којој су најистакнутији херцеговачки прваци др. Душан Васиљевић, адвокат, Атанасије Шола, књижевник, и Ристо Радуловић, уредник „Народа“, из Лондона су кренули у Петроград, да предаду меморандум народа Босне и Херцеговине.

Мјере предострожности

Као што нас извјештавају из Гружа, тамо се врши строги преглед путника, који иду за Дубровник. Од тога нијесу ослобођени ни сами Дубровчани, који својим пословима иду ван Дубровника. Нарочито су Срби узети на око и на њих се строго мотри.

У Дубровнику је за Србе несносно стање.

Ратоборност Мађара

У овом заплету није се нико у Аустрији ратоборнији показао од Мађара. Њих ратоборни дух никако не напушта, па и сада кад се из Беча ради на миру. Тако из Пеште јављају, да је председник министарства Векерле спремио да предложи сабору, да се изгласају овлашћења за покриће војничких трошкова, о употребн домобранства изван граница за случај рата и проглашење ванредног стања на граници за случај рата.

Аустрија и Румунија

Бечки листови пронашли су, да ја Аустрија са Румунијом склопила уговор, којим се дозвољава прелаз аустриске војске преко Румуније и употреба румунских жељезница за тај превоз. Лијепо. А што на то даје Аустрија Румунији? Тек неће Румунија чинити услуге Аустрији само зато што под собом има и Румуна!

Муку муче

У Аустрији силну муку муче због тога што је народ, на глас о рату, изгубио свако повјећење у новчане заводе, те повлачи из њих свој уложени новац, продаје акције и у опште ради на томе, да му готов новац дође у руке. Тако је и у Далмацији, те је намјесник Нардели био принуђен, да се обрати министру финансија и да га умоли, да утиче на народ и да га увјери, да ће му улози у новчаним заводима бити у „сваком случају сасвим сигурни и да никаква влада не би могла у њих дирати.“

То одаје и бојазан народа, да му рат не донесе и нову владу!

законита и незаконита, које царство има на расположење да „уздржи ред“?

Како би могао данас народ онамо дићи у устанак противу тако колосалне силе, латентне и потајне, или организирати само и један план за народно ослобођење?

У Босни и Херцеговини надвладао је терор, какав није био ни у турска времена, па ни под окупационом управом, сем првих мјесеци, онамо влада гробна тишина од које човјека хвата језа.

У оним јадним земљама, над којима се простире огромна црна копрена, безбројни су узроци бола и плаче се за судбином несрећне домовине. То се види на очима свакога који долази са оних страна. — Независна штампа, и онако већ скучена, не може проговорити ниједну ријеч о правој ситуацији. — Онамо функционисе такво стање ствари, да се неко не усуђује говорити. — Све је нијемом и скривено, ништа се не казује, нити пише. Полиција се свукуда увлачи, повријеђујући станове; слиједи стопе појединог и затвара. Тајни новац расипље се на претек. Огромни дио православног и мухамеданског становништва изложен је у свом жалосном животу, неизмјерним патњама. Срби православни и мухамеданци у души и у срцу противни су анексији, али нико нема начина да се томе одупре. —

Онај јадни народ поводи се илузијама о хуманитарности Европе и предстојећим радом муђународне конференције, надајући се да ће тим средством побједити срамоту која је учињена на штету једног

Социјалисти за мир

Социјал-демократски посланици у бечком парламенту предали су хитан приједлог, да аустриска влада ријеши спор са Србијом мирним путем.

Ратоборност Хрвата

Ових дана је полазила аустриска војска из Загреб. Франкове присталице ни ову прилику нијесу пропустиле, а да се њоме не користе а да се не издеру на Србе. Када су војници, махом из Загреб, пролазили кроз улице на жељезничку станицу, Франкови приврженици су их стали да туткају противу Срба. Официрима се ово учинило најпогодније, да осоколе своје војнике, који нијесу баш радосна срца ишли на кланицу и у братоубилачки рат, те су прихватили уличну дреку, ружећи Србе и пјевајући „Марш, марш, марш Биоград је наш!“ а војнике су тјерали да вичу „Доље Срби!“

То је у Загребу, а како ће бити на граници, гдје сигурно неће бити ни Франка, ни Елеговића, видеће се.

Страва у Земуну

Из Земун хрватском листу „Pokret“ у пишу:

„Јуче се наједанпут прочуо глас по Земуну, да је рат неизбјежан. У рано јутро видјела су се једна кола за превоз покућанства на путу према жељезничкој станици; одмах се прочуло чија су то кола: да су на име једног официра, и та је околност била улици сигуран знак да је рат на прагу. Сав је Земун одмах изгубио главу. Жене навалиле на људе да бјегају, а људи не знају ни сами шта би урадили да ли се бацили у трошак или не би.

Дошавши у Биоград нијесам нашао ни трага оној узрујаности и заплашености, која у Земуну влада.“

А када бисмо стали да причамо о силним „јунаштвима“ у Котору и цијелој Боки, видјело би се тек каква је ратоборност код наших сусјела!

Обећали помоћ

Како нас из Приморја извјештавају, у Бечу су били принуђени, да се постарају за породице оних војника, који су већ неколико мјесеци у војсци. Молбе су долазиле са свију страна, пошто су многи од војника хранитељи породица, те се из Беча објављује, да ће се свакој породици, која је остала без хранитеља, дати помоћ од по круне дневно. — Добро ако се и ово обећање испуни!

Бугари се пријављују

На супрот изношењу бечког Кор. Биро-а, из Софије јављају, да би се многи бугарски официри пријавили за добровољце српске. До сада су већ изјавили готовост многи официри, а међу њима мајор Харалампје Лесев, Ил. Куртев, гардиски капетан, поручник Борников и т. д. као год и 2000 добровољаца.

Још један доказ више колико треба вјеровати Кор. Биро-у.

Сиротињски фонд у Подгорици

Неколико угледних грађана подгоричких прегнули су, да оснују сиротињски фонд, те је у врху изабран нарочити привремени одбор, који ће се старати за израду правила и друго што је потребно,

да се та лијепа замисао, која је још раније била зачета, привеле у дјело. — У одбор су ушли г. г. Др. М. Радуловић, председник општине С. Марковић, Хаџи Богдан Чађеновић, Захарија Гвозденовић, Кап. Саво Шестић, Д. Мистура, Усеин Лукачевић и свештеник Душан Петровић.

Ми овдје доносимо апел, који нам је у ту сврху, приликом прославе тридесетогодишњице ослобођења Зете, био упутно г. М. Рамадановић, као један од главних покретача за оснивање реченог фонда, пошто видимо да се нешто почело развити.

Тај апел гласи:

ДОБРИМ ЉУДИМА

за помоћ нашој сиротињи.

Увођењем новог, уставног живота у нашој отаџбини, почела су ницати разна удружења, намијењена једној или другој сврси, те има и таквих која су створена за бољитак и опстанак појединих сталежа. — Но до сад се ипак најмања пажња поклањала најнижем сталежу, нашој сиротињи, која је често пута лишена и насушног хљеба. А како ли је тек кад такву сиротињу спопане болијест и друга недаћа, или остане без крова над главом? — Па зар не треба радити, да се и томе нађе помоћи? А то није тежак посао. Готово у свим другим државама, које иначе обилују богатством, постоје разна добротворна удружења и нарочити фондови, који се брину о сиротињи. Они јој притјечу у помоћ на разне начине, те је не остављају да скапава. Па и ми томе треба да шљедујемо. — Стога и порадимо да у нашем средишту оснујемо сиротињски фонд, како би се тиме укинуло и оно свакодневно досадно просјачење. На то треба да порадимо тим прије у данашњим судбоносним тренуцима, јер ако наша отаџбина буде приморана ступити у борбу, у одбрану своје праведне ствари, остала би на дому многа сиротиња без јединих својих хранитеља, који и сад тешком муком, а у зноју свога лица, зарађују свакидашњи хљеб.

Кад се већ бринемо за његу онијех, који би на бојишту попадали и остали рањени, треба се побринути и за оне који би живи морали скапавати, изложени још већем непријатељу: глади.

Отрагу неке године, приликом смрти апотекара Николе Сундечића у овој вароши, покренута је била та лијепа мисао о оснивању сиротињског фонда, те су се у ту сврху и сакупили неки прилози, као основица тој хуманој установи. Дакле не остаје нам но да се то привеле у дјело, а помоћ, ако хтједнемо, да се увелича таква установа, долазиће сама по себи. — Мјесто вијенчева које бисмо полагали својим умрлим и пријатељима прилажимо у такав фонд, што ће бити видније обиљежје и Богу угодније, па у разним другим пригодама, о свадбама, крсном имену, забавама и др. можемо истом допринијети лијених свота.

Данашњи значајни дан у историји наше Отаџбине, нека нам буде подстрек за остварење те корисне установе, са чиме ћемо се одужити претцима, који су своје животе положили на олтару за слободу овог краја.

У то име на посао, а Свевишњи нек нас благослови!

Трвало из да се и по другим варошима то исто учини, па да се састави један општи фонд за потпору сиротиње.

чито Италија, има сав интерес да потпомаже са Русијом Српство, које је угрожено у свом опстанку, те се морају похвалити српске патриоте, који изјављују да ће наставити рад, било у вријеме мира, или у вријеме рата, у одбрану слободног живота преко десет милијуна Срба, уједињених старим традицијама и одушевљених правичношћу њиховог народног програма.

Срби не треба, само да се ограниче на жеље да се обистине њихови снови, већ се морају борити да се и испуне. —

У толико нама не долазе друкчије вијести из Босне и Херцеговине, већ путем аустриске штампе. То је наравно, јер је скопчано са строгашћу, која је онамо апсолутна у свим животним манифестацијама, а праћен снијегом и ледом сезоне до најудаљенијег села највећих, највисочнијих планина. Жељезна строгаост то је прави, божићни дар за несретне нове „Аустријанце.“ Та строгаост се примјењује колико за православне, толико на мухамеданце. Нико не пориче, да мухамеданци у Босни и Херцеговини припадају најчистијој српској раси, а поријеклом су од православних Срба. За вријеме турске инвазије, мјесно племство било је приморано да пријеђе у ислам, како не би изгубили добра, која је посједовало, а међутим награђивано је новим тековицама; тако су чинили становници вароши, који су задобивали разне привилегије у трговини и др., као што је до јуче радила цариградска влада, наочито са Арбанасима.

(Наставиће се.)

*) Тај се број сад удвостручио. Пр. Ур.

Црногорски официри у Скадру

Скадар, 16. марта

Обећање црногорских официра, да ће у Скадру повратити посјету турским официрима с нестрпљењем се очекивало овдје и свако је искрено желио да се то обећање што прије испуни. И баш онда, кад, ушљед данашњих прилика, агитатори растурају којекакве измишљотине с тенденцијом да осумњиче пријатељство наше сусјетке Црне Горе — стиже нам изненада вијест о доласку пет црногорских соколова испод поноситог Ловћена.

У колико је овај долазак био скадарски народ (осим њихових непријатеља!) обрадовао, видјело се према сјајном дочеку. 9. марта, поред многобројне свјетине, која се бјеше слегла на Ђумруку, и г. Лива-паша Хулки с много официра и црногорски консул г. П. Пламенац весело очекиваху њихов долазак.

И заиста, онај час када се појавише наши гости: г. бригадир сердар Јанко Вукотић на челу г. г. командира Ј. Јовановића, Л. Гојнића и потпоручника В. Зимоњића и П. Мартиновића, одушевљени поздрав — свирање војне музике, војске и околне светине — представљаше дињи приказ, којему и сама природа пролетњим заром даваше сјајнији и величанственији изглед. Одмах продуживши пут вароши наишли су на још свечанији дочек у сарају, камо су посјетили Његову Екселенцију скадарског валију Бедри-пашу и официрски клуб, одакле су пошли у хотел. Ту су примили многобројне посјете Турака и Срба Османлија.

Истог дана турски официри, у част својих пријатеља, приредили су свечани објед. Приликом обједна измијениле су се здравнице између Његове Екселенције Бедри-паше, г. г. бригадира сердара Јанка Вукотића и црногорског консула П. Пламенца, у којима су изразили „срдчане жеље у знак чврстог пријатељства, а г. бригадир Вукотић је између осталог, осјећајући, као и сваки Србин патриота, какве дане преживљује српски народ, навео: „Бог и правда на нашој је страни. Ако се не удовоље наше скромне жеље, сабља ће ријешити!“ Говори су пропраћени са бурним усклицима: Живио Султан! Живио Књаз Никола и његов храбри народ.

У част њихову приређен је свечани објед и код Његове Екселенције Бедри-паше и консула г. П. Пламенца, камо је био позван и царско-руски консул г. П. Лобачев.

Приликом боравка црногорских официра у Скадру вриједно је споменути њихову посјету цркви и српској школи, показујући тиме уколико Србин цијени и поштује своје.

Сутрадан најприје су посјетили цркву гдје су приложили прилог а затијем и школу и то: г. бригадир Вукотић у пратњи својих и турских официра и црногорског консула.

Чим су ступили у школу, бригадир Вукотић назвао је дјечи: добро јутро, нашта му ђаци одговоривши: добра Вам срећа, добро дошли! уз бурно клицање живјели!, отијевали су химну црногорску, турску и друге пјесме, а неколико ученика-ца издеклемовали неке патриотске декламације. Њихова посјета трајала је подуже и том су приликом разгледали сва одјељења мушке и женске школе. При поласку бригадир Вукотић наредио је да се даде дјечи прилог од три наполеона, нашта дјеца усклицима: живјели, хвала! изражаваху захвалност на њиховој посјети и на прилогу. Учитељство их је испратило до излаза са захвалом, одакле су наши пријатељи продужили шетњу кроз Скадар.

11. марта црногорски официри још сјајније су испраћени. Сви турски официри допратили су своје госте до пароброда; срдечно и пријатељски поздравивши се и растадоше се уз проламање бурних усклика: Живио Султан! Живио Књаз Црне Горе и његов храбри народ! Боравак црногорских официра у Скадру оставио је овдје дубоки утицај и пријатељску успомену, те пожелевши им поново срећан пут, кличемо: Живјели!

Скадарини

Дневне новости

Путници. У суботу послје подне стигла је на Цетиње друга партија путника из Енглеске. Они су одсјели у „Гранд Хотел“ и пошто су разгледали Цетиње и околину, вратили су се у недјељу у Котор.

Ослобођење Зете. Поводом тридесетогодишњице ослобођења Зете биоградски „Мали Журнал“ почео је доносити слике из Подгорице и околине. До сада су изашле слике:

улазак у стару варош и монопол дувана, а на реду су: војни стан и гимназија, пошта и телеграф, скуп главара у Љешко-пољу, Њ. В. Књаз Мирко и Зеџани и т. д.

Протјеривање Срба. Као што листови доносе, у Аустро-Угарској су почели да протјерују све Србе, који нијесу из монархије, те су и многи Црногорци протјерани.

Наше друштво. Црквено Пјевачко Друштво на својој редовној главној скупштини од 14. јануара 1909., пошто је примило од старе управе захвалу на даље часништво, једногласно је изабрало у нову управу шљедећу господу: за предсједника, проф. Пера Вучковића; за потпредсједника, Коста Лучића; за секретара, Милана Ст. Врчевића; за благајника, Ђура Андрића и за одборнике, Ђура Шпадијера, проф. Гаврила Травња и Николу Кнежевића. Нова се управа радо примила и свом силом прионула, да уздигне друштво на ону висину, која му доликује, те је за први и главни свој задатак сматрала, да измијени и допуни друштвени правилник, давши друштву и други назив, наиме, „Прво Пјевачко Друштво „Његош“ на Цетињу“, што је надлежна власт и одобрила. Но и ако се друштву промијенио назив, ипак је њему, по свом одобреном правилнику, главна дужност, да на првом мјесту његује црквено појање, за које се је својски заузело, те се надамо, да ће бити могуће, да о Цвијетима одговара на јектенија при богослужењу у овдашњој манастирској цркви. С наше је стране довољно, да ово друштво топло препоручујемо грађанству и да у једном од наредних бројева изнесемо у цјелини друштвени правилник, а до грађанства је, да се ово вриједно друштво одржи на углед наше пријестонице.

ПРИВРЕДА

Виноградарство у прошлој години Док је минула година за све остале културне биљке била ненормална, она је за винову лозу у нас, па и у већини бољих виноградских крајева, била једна од бољих виноградских година.

Већ од почетка прољећа чокот је узео правилан ток вегетације и први ластаририћи показали су обилати род. Цвијетање и оплођивање извршено је под више мање повољним погодбама и понесени род приметно је гроздиће који су се даље развијали. Чак и оне сорте, које имају особину, да лако смећу и да доносе неуљаво грозђе, показале су ту особину у мањој мјери, и гроздови су им били пуни и једри, тако, да у том погледу нијесу изостајале од других сората.

И докле је, дакле рана и необична суша прошлогодњиша ратарске усјеве и ливадске траве сасвим омела у развијању, па су ови, са малим изузетком, дали рђав принос, а многи и прије уз то и необичном масом штеточина, осјетиле јак удар природе, те је раније прекинуто било развијање рода, и овај је ушљед тога остао ситан, дрвенаст и на силу узрио... дотле је чокот напредовао без смеће и завршио са једном по количини већом, а по каквоћи врло добром бербом. Што је врло важно да се забиљежи, минула година прошла је без икаквих болести и без икаквих значајнијих штеточина за чокот. Па пошто зелени органи лозина нијесу били оштећени гљивичним болестима, а ове су као заразне и најопасније за чокот, то је тиме било осигурано потпуно сазревање грозђа. Истина ушљед непрекидне суше једрање зрна ишло је веома споро, тако да је зрење наступило док је зрно било још ситно, те је изгледало да ће и сазрети ситно. Али хладовина у августу и неколико омањих киша, биле су довољне да зрна наједрају и да грозђе постигне своју нормалну величину.

Но, овај случај није био ипак код свих сората лозе. Тако домаће сорте развиле су гроздове нормално, а код неких страних сората суша је показала штетније пошљедице. Ма да гљивичних болести није било, на многим сортама, осјетљи-

вијим, било је више „сунчанице“ („ожеготина“) на лишћу и на роду, ушљед чега су се зрна смежуравале и нијесу код неких дошла ни до зрења. Но да тога буде у јачој мјери има се приписати погрешци што је заламање вршено као сваке нормалне године; док оваке, сушне године рад овај имао се ограничити, а нарочито још требало је обратити што већу пажњу да се грозђе не излаже прилеци. Штетне пошљедице показале су се нарочито на француској сорти Дирифу или Пино Роману, а и на луковима Рајнског Ризлинга. Од бордовских сората Каберне Фран и Каберне Совињон смежурали су се такође јако, али су оне ипак сазреле, те са осталим крупнијим бордовским сортама Мерлоом и Вердоом дали су изванредно црно вино, које се доиста може поредити са бољим оригиналним бордовским винима.

Угодна јесен припомогла је, да се у јачој мјери развија гљивица *Botritis Cinerea* која у зрну грозђаном производи стање које зовемо „благодарна гњилоћа“, од које се по вријењу јављају пријатни мириси у вину. Та је благодарна гњилоћа корисна за све сорте грозђа, али се она нарочито цијени код Рајнског Ризлинга. Вина кога произлазе од грозђа са „благодарном гњилоћом“ имају много јачи „буке“, и стога вина тих година имају свагда бољу цијену. Из истог узрока и Семијон и Савињон дали су прошле бербе изванредно вино, које се равна француским „Сотерном“.

Берба, нарочито у нас, почела је раније. 10. септембра испитивање шире већ није показало никакво повећавање шећера које се врши зрењем грозђа. И по томе, није имало више разлога одлагати бербу у толико прије што у нас не рјетко друге половине септембра настаје кишно вријеме. И како је вријеме у берби било такође погодно, вријеме је убрзо наступило, јер је грозђе донело собом изобилно и алкохолских гљивица које производе вријење шире и кљука. Зрело и здраво грозђе, изобилност гљивице вријења, улесна температура јесу полазна тачка у производњи вина, јесу погодбе од којих зависи добивање једне здраве, постојане сировине, подесне да се однегују фишија вина.

И доиста, под тако повољним погодбама вријење је брзо довршено, и бијела вина могла су се ове године раније оточити од талога, јер су се раније очистила, само што се код нас бијело вино врло мало, готово нимало, не справља. Осим тога утврђено је, да је, поред постигнуте бистрине, постигнута максимална садржина алкохола и нормална садржина киселице. Десертна вина задржала су преко највеће садржине алкохола и доста шећера. И према томе, наконда вријења или предовирања изостаје или ће бити у опште од мањег значаја за каквоћу и карактер вина.

Но, изобилност бербе минуле године изазвала је једну незгуду, што су се ушљед оскудице судова за смјештај шире кљука, морали употребити и стари забачени судови. Како у нас још није продрло у довољној мјери једно од главних начела рационалног Подрумства: чистота судова, то су, нема сумње, многа шира и кљук врела у таквим судовима, који су на вина пренијели мање (најобичније „судовност“) и болести (нарочито „цикност“). И тако поред најбољег материјала и свих повољних погодаба прошла година донијела нам је и вина више с мањама и наклоњена болестима. Свега тога могло је не бити, да се у нас употребљавају средства за одржавање чистоте судова, а ова нити су скупа нити приметна. Старе, забачене судове потребно је било безусловно изнутра саструкати; јер да се добро очисте и спреме за држање вина није било довољно само прање водом, а сумпорсање непосредно прије употребе од штете је за вријење. Зато и за бербу треба се исто тако раније спремати, као год и за жетву и за косидбу; јер се у пошљедњем часу не може никак урадити како треба. Обавештење државних економа и на овом послу веома су потребна, нарочито кад је томе управо вријеме.

Ма да, у опште узевши, минула година има тако повољан завршетак за виноградарство, није она прошла без икакве штете за чокот. И сушење чокота било је процентуално веће но других година. Нарочито је тога било више на сувљим земљама и код чокоћа са подлогом Рипарија Порталис. На сваки начин, поред суше, на којој је Рипарија слабија, сушењу је припомогла изнуреност земље. Рипарија без губрења постаје, те је то била једна лекција свакоме да винограде с том подлогом не смије оставити без редовног ђубрења, бар сваке четврте године...

Народно здравље

Запаљење плућа код војника. — Запаљење плућа је често болест међу војницима. По гдјекада се јавља као пена редца — тако, да за кратко вријеме оболе од ње њих више. Уз њу и поред ње јавља се врло често и кијавица, крајњица, запаљење гуте, ушњу и грла. Тако је н. пр. први дије године у Румунији од 600 војника за кратко вријеме обољело од запаљена плућа њих 56, а од крајњица, ушњу и грла њих 75. Узрок тому је био изазб. Војници су се најприје у парти кунаци, посјетје тога су неколико сахата на премлаји стојали, па су онда најпослије у непаложевом простору на земљи спакали.

Највећи губици на бојном пољу. — Из новије ратне повјеснице забиљежени су ови губици као највећи. Пало је на бојном пољу мртво или рањено. Код Бородина (у руско-франц. рату 1812 г.) 62.000 л. „Лајпцига год. 1813. ... 95.000 л. „Мена ... 1870. ... 74.500 л. „Мугдева ... 1905. ... 116.000 л.

Снага и мајчино млијено. — Дијете најбоље напредује кад га мати доји. Дојена дјеча развијају се правилно и постају здрави и славији људи. Го довазују и ови бројеви. Међу 23 добра гимнастичара било их је 24, који су дојени. Сви укупно спесали су 240 или 10 мјесеци просјечно. Оередних гимнастичара било је 66; од њих су дојени 44, а на сваког је просјечно пало 6,6 мјесеци дојена. Лоших гимнастичара било је 56, а од њих је дојево 32 — сваки просјечно по 6,3 мјесеци.

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

Срушио се мост. Мосту на Тиси између општине Чаба и Захоца прије неколико дана наијеле су квара ледене санте. Санте су најприје порушиле и однијеле са собом бране против леда, а затим су оштетиле и саме стубове моста. Када је изаслана војска стигла на лице мјеста, да спасе мост, ледене санте бјеху већ разориле стубове моста, те се одмах по томе и сам мост срушио.

Жртве тешког рада. У Милану (у Италији) гради се нова велика зграда „Трговачке Банке (Банке Комерчале)“. — Пре два дана десила се на тој градњи велика несрећа. Док су радници дизали велики камени блок, тежак 14 мет. центи, попустили су ланци и велики камен је пао. Два радника, које је камен поклопио, потпуно су изгњечени, четворо њих је тешко, а двоје лако рањених.

Одважан дјетић. На Сави код Митровице стоје три брода инжењерска. На једном броду станује контролор Жајц са својом породицом. На броду се играо његов трогодишњи син и случајно стрмоглавце падне у Саву. Ово је приметио десетогодишњи брат му и без оклевања скочи за њим. Дохвати га и, како је знао пливати, држао га је на води дотле, док није приспјела јача помоћ, која обојицу избави.

Телеграми

— Бечког Кор. Бироа —

18. марта

Држање Србије

Биоград. Министарски Савјет одлучио је јучер пошље подне, да испуни потпуно захтијење великих сила, о чему је извјештен српски посланик у Бечу. — Влада ће сјутра поднијети извјештај Скупштини о представкама велесила, те ће поменути српски посланик бити позван да поднесе аустро-угарској влади изјаву Србије, у смислу препоруке велесила.

Мемор великих сила

Биоград. Министар енглески, окружен представницима Њемачке, Француске, Италије и Русије, предао је данас Миловановићу мемоар о садржају изјаве, коју Србија има упутити Аустро-Угарској.

Мишљење о Ц. Гори

Будим-Пешта. Векерле је, одговарајући на интерпелацију односно сукоба аустро-српског, изјавио наду, да ће Црна Гора слиједити примјеру Србије, у толико више што је увиђала опасност положаја.

Свесловенски конгрес

Петроград. Словенско добротворно друштво у Петрограду одлучило је, с погледом на скорашње догађаје, да сазове конгрес свих словенских удружења у Русији, да донесе одлуку о општим интересима Словена.